Η Οκτωβριανή εξέγερση του 1931

Παραγωγή: Πανασόγια ΠΡΕΣ

Δεν είναι λίγες οι φορές που η πίστη στα μεγάλα ιδανικά και η υπέρμετρη αγάπη προς την πατρίδα ώθησαν τους Έλληνες της Κύπρου να οργανώσουν δυναμικές διαδηλώσεις, να διεξάγουν αγώνες και να δείξουν τη δυσαρέσκειά τους προς τον κάθε κατακτητή που περνούσε από το νησί.

Το κίνημα του Οκτώβρη του 1931 ήταν από τα πιο μεγάλα κινήματα που πέρασαν στη μακρόχρονη ιστορία του Κυπριακού Ελληνισμού και που αποσκοπούσαν στο μεγάλο όνειρο... Απελευθέρωση και Ένωση με την Ελλάδα...

Οι Έλληνες της Κύπρου έλπιζαν ότι οι Άγγλοι θα έφευγαν από το νησί και μια μέρα θα έβλεπαν την Κύπρο να γίνεται ένα με την Ελλάδα. Ωστόσο, οι Άγγλοι όχι μόνο δεν έφυγαν από το νησί μετά από το κίνημα αυτό, αλλά έγιναν πιο σκληροί προς τους Έλληνες της Κύπρου. Από τον Οκτώβριο του 1931 μέχρι και την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα του 1955-1959, ο λαός μας πέρασε δύσκολα χρόνια. Δεν λύγισε όμως και βρήκε το κουράγιο και όρθωσε ξανά το κεφάλι.

Από τις 4 Ιουνίου του 1878, όταν η Κύπρος με την Αγγλοτουρκική συνθήκη περιήλθε κάτω από τη Βρεττανική διακυβέρνηση, μέχρι το 1931, οι Ελληνοκύπριοι αξιούσαν την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Οι Άγγλοι βέβαια όχι μόνο αρνούνταν την Ένωση της Κύπρου, αλλά κατα-πίεζαν ποικιλότροπα τον Ελληνοκυπριακό λαό με τη στυγνή πολιτική τους. Η υπομονή όμως του λαού εξαντλήθηκε και από μια ειρηνική πολιτική συγκέντρωση που πραγματοποίησαν τον Οκτώβριο του 1931, οδηγήθηκαν σε μια μεγαλειώδη παλλαϊκή διαμαρτυρία.

Η κατάσταση που κυριάρχησε στην Κύπρο από τα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας δεν ήταν και τόσο ευνοϊκή για τους Έλληνες του νησιού. Οι Άγγλοι με συνοδοιπόρους τους Τουρκοκύπριους μεταχειρίζονταν με αντιδημοκρατικό τρόπο τους Ελληνονοκύπριους.

Στο νομοθετικό συμβούλιο τα Ελληνοκυπριακά μέλη δεν είχαν εκπροσώπηση τέτοια, ώστε να μπορούν να επιβάλουν τις απόψεις τους στο σώμα μιας και οι Άγγλοι και οι Τούρκοι, διατηρούσαν την πλειοψηφία.

Έτσι, από τη μια οι προτάσεις των Ελληνοκυπρίων απορρίπτονταν και από την άλλη ο λαός δεν είχε το δικαίωμα μετατροπής του συντάγματος. Εκτός αυτού οι Άγγλοι κατείχαν τις πιο ψηλές θέσεις στην Κυβέρνηση και δημιουργούσαν έτσι ένα χάσμα αρχόντων και αρχομένων.

Το πρόβλημα βέβαια, δεν ήταν μόνο πολιτικό. Οι Ελληνοκύπριοι αναγκάζονταν να πληρώνουν το φόρο της υποτέλειας ή αλλιώς, όπως χαρακτηριστικά ονομάστηκε, το φόρο του «αίματος», που έφτανε στις £90.000 το χρόνο.

Η Αγγλική διοικητική μηχανή, βέβαια, ήταν αυτή που εισέπραττε και το τελευταίο γρόσι από το λαό της Κύπρου.

Επίσης, οι Αγγλοι με την πολιτική που ακολουθούσαν είχαν ως στόχο να εξαφανίσουν κάθε Ελληνικό στοιχείο από το νησί. Συλούσαν τις Κυπριακές αρχαιότητες, στοιχεία που μαρτυρούσαν την Ελληνικότητα αυτού του τόπου, και τις μετέφεραν στα αγγλικά μουσεία.

Ακόμη ρύθμιζαν και καθόριζαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τη διδακτέα ύλη ενισχύοντάς τα με την αγγλική γλώσσα, με σκοπό να αλλοτριώσουν τη γλωσσική και πολιτιστική ταυτότητα του Ελληνικού πληθυσμού της Κύπρου. Ανεξάρτητα όμως, από τους στόχους των Άγγλων τα αποτελέσματα ήταν αντίθετα και η αγάπη για την Ελλάδα φούντωνε όλο και περισσότερο.

Η αφορμή δεν άργησε να έρθει για να ξεχειλίσει η αγανάκτηση των κατοίκων του νησιού. Οι Έλληνες βουλευτές κατέθεσαν στο νομοθετικό συμβούλιο νέο προϋπολογισμό, που παρουσίαζε έλλειμμα £60.000-£100.000 και ζητούσαν να καταργηθούν οι θέσεις Άγγλων υπαλλήλων που είχαν διοριστεί πρόσφατα και να παραμείνουν άθικτοι οι μισθοί των υπαλλήλων.

Τα Αγγλο-τουρκικά όμως μέλη του νομοθετικού συμβουλίου με την ενωμένη τους πλειοψηφία, επιψήφισαν το νέο προϋπολογισμό χωρίς να λάβουν υπόψη τις εισηγήσεις των Ελλήνων. Οι Ελληνοκύπριοι βουλευτές αντέδρασαν και σιγά σιγά άρχισαν να παραιτούνται με πρώτο το Νικόδημο Μυλωνά ο οποίος ζήτησε από το λαό ανυπακοή προς τους κατακτητές και αξίωσε την Ένωση με την Ελλάδα.

Ο λαός αγανακτισμένος συγκεντρώθηκε στις 21 Οκτωβρίου του 1931 στην εκκλησία της Φανερωμένης. Από εκεί πήγαν στην Εμπορική Λέσχη Λευκωσίας, όπου οι διάφοροι πολιτικοί και θρησκευτικοί ηγέτες

μίλησαν στο λαό. Εκείνος όμως που πραγματικά φόρτισε συναισθηματικά τους παρευρισκομένους ήταν ο Διονύσιος Κυκκώτης, ο οικονόμος της Φανερωμένης, που διακήρυξε ότι ούτε στρατός, ούτε στόλοι, ούτε οτιδήποτε άλλο θα εμπόδιζε το λαό να να καταστείλει τον αγώνα.

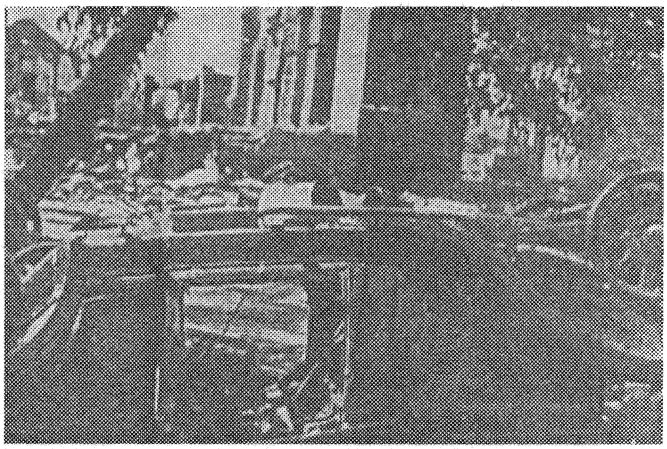

Με πεδίο μάχης έμοιαζε το Προεδρικό

Μετά από τις ομιλίες οι βουλευτές ζήτησαν από το πλήθος να διαλυθεί. Ο λαός αρνήθηκε και απαιτούσε να πάει στο Κυβερνείο, για να επιδώσει ψήφισμα στον κυβερνήτη Storrs, ο οποίος θα αναχωρούσε για το Λονδίνο.

Ο Χρ. Κυπριανίδης, ταμίας του Παγκυπρίου Συνδέσμου Εθελοντών, έριξε τότε το σύνθημα για τη μεγάλη πορεία. Το πλήθος τραγουδούσε πατριωτικά τραγούδια και κρατούσε Ελληνικές σημαίες. Μετά το στάδιο "Παγκύπρια" (Γ.Σ.Π.) σχηματίστηκε ελάχιστη δύναμη της αστυνομίας με άλογα. Οι διαδηλωτές έσπασαν τον αστυνομικό κλοιό και τα άλογα κατατρομαγμένα έριξαν κάτω τους αναβάτες αστυνομικούς.

Οι αστυνομικοί τράπηκαν σε φυγή, Γύρω στις 8.00 μ.μ. η πορεία βρισκόταν στο κυβερνείο. Εκεί τους εμπόδισε δεύτερος αστυνομικός κλοιός. Οι διαδηλωτές πετροβόλησαν τότε τους αστυνομικούς και μπήκαν μέσα ανυψώνοντας σε διάφορα σημεία Ελληνικές σημαίες. Στο μεταξύ έφτασαν στο κυβερνείο ο συνταγματάρχης Wright και ο διοικητής Davis.

Οι βουλευτές μπήκαν στο κυβερνείο, για να συζητήσουν την κατάσταση με το Storrs. Ο κυβερνήτης αρνιόταν να δει την αντιπροσωπεία, αν δεν έφευγε ο λαός. Τότε η κατάσταση ξέφυγε από τον έλεγχο και οι διαδηλωτές άρχισαν να λιθοβολούν. Τα παράθυρα και οι πόρτες καταστράφηκαν, ενώ τέσσερα κυβερνητικά αυτοκίνητα κάηκαν.

Τελικά, το κυβερνείο παραδόθηκε στις φλόγες. Ο διοικητής Davis έδωσε διαταγές στους αστυνομικούς να πυροβολήσουν το πλήθος. Από τους

πυροβολισμούς πληγώθηκαν δεκαπέντε άτομα. Ένας από αυτούς, ο Ονούφριος Κληρίδης, 17 χρονών, πέθανε την άλλη μέρα από αιμορραγία. Τελικά, η διαδήλωση διαλύθηκε στις 1.00 τα ξημερώματα.

Την επόμενη μέρα, με την είδηση του θανάτου του Ονούφριου Κληρίδη ξέσπασαν νέες ταραχές. Στις 24 Οκτωβρίου συνελήφθηκαν διάφοροι πολιτικοί ηγέτες μεταξύ των οποίων και ο Μητροπολίτης Κιτίου.

Ο Αρχιεπίσκοπος συνάντησε τον Storrs και ζήτησε απελευθέρωση των πολιτικών ηγετών. Αυτός αρνήθηκε και εξόρισε δέκα από τους ηγέτες των Ελληνοκυπρίων. Παρόμοιες αυθόρμητες εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν και στις άλλες πόλεις της Κύπρου.

Στην Αμμόχωστο, στις 23 Οκτωβρίου αναρτήθηκαν Ελληνικές σημαίες στην πόλη και μέχρι το απόγευμα πραγματοποιήθηκε συλλαλητήριο στην πλατεία, όπου μίλησαν διάφοροι πολιτικοί παράγοντες της

Ο Ρωσσίδης, μέλος του νομοθετικού συμβουλίου, κατέθεσε πρόγραμμα παθητικής αντιστάσεως κατά των Άγγλων με κύριο στόχο να τους πλήξουν οικονομικά εκφράζοντες έτσι την αντίδρασή τους.

Στις 25 Οκτωβρίου ογδόντα άτομα μπήκαν στον αστυνομικό σταθμό και έσπασαν τα παράθυρα. Αργότερα άρχισαν να πετροβολούν διάφορα επίσημα άτομα. Οι Άγγλοι πυροβόλησαν εναντίον των διαδηλωτών με αποτέλεσμα να τραυματιστούν δύο. Από τους πυροβολισμούς σκοτώθηκε ο δεκαοκτάχρονος Χαρ. Φιλή Το ίδιο βράδυ άγνωστοι πυρπόλησαν αγγλική περιουσία, κατάστρεψαν αστυνομικούς και δασονομικούς σταθμούς και λεηλάτησαν τις αποθήκες αλατιού.

Στη Λάρνακα έγιναν τρία μεγάλα συλλαλητήρια. Στις 18 του Οκτώβρη έγινε μεγάλο συλλαλητήριο στο "Σταυροδρόμι", στις 22 του ίδιου μήνα στον Άγιο Λάζαρο. Στις 26 Οκτωβρίου παραιτήθηκαν όλοι οι κοινοτάρχες της Λάρνακας και της Σκάλας και στις 27 Οκτωβρίου κάηκαν δύο δασικά φυτώρια. Οι Άγγλοι πήραν αυστηρά μέτρα και έτσι έβαλαν προσωρινά τα πράγματα σε "τάξη" στην πόλη της Λάρνακας.

Στην Κερύνεια, στις 24 του Οκτώβρη ο Μητροπολίτης αποφάσισε να μεταβεί στη Λευκωσία. Ο κυβερνήτης Storrs δεν του έδωσε άδεια να εισέλθει στην πόλη και ο Μητροπολίτης επέστρεψε στην Κερύνεια άπραχτος. Οργισμένος τότε, με μια θυελλώθη ομιλία κάλεσε το λαό να συγκεντρωθεί στο Διοικητήριο.

Εκεί ξέσκισαν την Αγγλική σημαία και ανύψωσαν την Ελληνική. Λίγο αργότερα ξεκίνησαν και οι πετροβολισμοί. Οι Άγγλοι πυροβόλησαν και τραυμάτισαν τρία άτομα. Ένα από αυτά πέθανε. Τα ξημερώματα της επόμενης μέρας συνελήφθη ο Μητροπολίτης Κερύνειας.

Στην Πάφο, στις 23 του Οκτώβρη οι αρχές απαγόρευσαν την είσοδο του Μητροπολίτη Κιτίου στην πόλη για συμμετοχή του στο παλλαϊκό συλλαλητήριο.

Την επομένη όμως μέρα ξεκίνησαν οι διαδηλωσεις και τα συλλαλητήρια έξω από τους αγγλικούς στρατώνες. Στις 25 Οκτωβρίου ο Χρ. Γαλατόπουλος Δήμαρχος Πάφου, μαζί με το λαό, μετά από ομιλία του στο χωριό Πισσούρι, κατευθύνθηκε στο σταθμό όπου έκεί έκαψαν κυβερνητικά έγγραφα. Αργότερα πήγαν στο τελωνείο, όπου κατέστρεψαν 2000 τόνους αλάτι. Τις επόμενες μέρες ακολούθησαν συλλήψεις.

Τέλος στη Λεμεσό στις 22 του Οκτώβρη διαδηλωτές πυρπόλησαν το σπιτί του Διοικητή. Ο Διοκητής μόλις που κατάφερε να ξεφύγει με την οικογένειά του. Στις 24 Οκτωβρίου, οι αρχές συνέλαβαν το Νικόδημο Μυλωνά, τον οποίο οι Άγγλοι θεωρούσαν ως υποκινητή των όλων γεγονότων. Όπως ήταν φυσικό, οι Ελληνοκύπριοι των παροικιών συγκινήθηκαν από το κίνημα του Οκτώβρη. Έτσι, διοργάνωσαν στην Αίγυπτο διαδηλώσεις, εράνους και διαφώτιζαν τον κόσμο σχετικά με το πρόβλημα της Κύπρου.

Στο Λίβανο έκαναν διάφορες προσπάθειες για να στείλουν όπλα στο νησί. Στο Σουδάν οργάνωσαν εράνους και στην Αβησσυνία επέδωσαν ψήφισμα στην Αγγλική πρεσβεία.

Οι Τουρκοκύπριοι, βέβαια, αλλά και οι Μαρωνίτες καταδίκασαν τις εκδηλώσεις των Ελληνοκυπρίων και τάχθηκαν εναντίον της Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα.

Οι Τούρκοι με υπόμνημά τους δήλωναν ότι ήταν αδύνατο να ζήσουν στο νησί χωρίς της παρουσία των Άγγλων.

Αξιοσημείωτη είναι και η στάση που τήρησε ο μεγάλος ηγέτης της Ελλαδας, Ελευθέριος Βενιζέλος, για τα γεγονότα. Όταν συζητήθηκε το πρόβλημα στη Βουλή των Ελλήνων, ο Έλληνας πολιτικός καταδίκασε με δριμύτητα τα γεγονότα. Ενώ τόνισε ότι η περίοδος αυτή δεν ήταν η καταλληλότερη για διεκδικήσεις, όπως η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ο Ελληνικός λαός, όμως, διαφώνησε με το Βενιζέλο. Ο Εθνικός Παμφοιτητικός Σύλλογος" στο Μαρούσι τέλε-

σε μνημόσυνο των πεσόντων και η Ομοσπονδία Επαγγελατιών Αυτοκινητιστών" κάλεσε τα μέλη της να σταματήσουν τη συγκοινωνία, να υψώσουν μαύρες σημαίες στα αυτοκίνητα και να παρελάσουν μπροστά από την Αγγλική Πρεσβεία.

Επιπτώσιες απο το Κίνημα

Μετά την καταστολή του Οκτωβριανού κινήματος ο Άγγλος κυβερνήτης Storrs υπέβαλε μια σειρά νόμων και μέτρων που στόχευαν στο να καταπνίξουν κάθε μελλοντική διαμαρτυρία. Πρώτα από όλα οι Άγγλοι απέκλεισαν του Ελληνοκύπριους από οποιαδήποτε συμμετοχή τους στην κυβέρνηση και ενίσχυσαν τις στρατιωτικές δυνάμεις με δύο σώματα στρατού.

Μετά έκλεισαν δύο Σωματεία με αθλητική και πνευματική προσφορά. Επέβαλαν "κατ' οίκον περιορισμόν" και απαγόρευσαν την ανύψωση σημαιών και ιδιαίτερα της Ελληνικής. Επέβαλαν περιορισμούς τόσο στην άφιξη όσο και στην αναχώρηση ατόμων που θεωρούνται ικανά να προκαλέσουν όξυνση και διέταξαν αλλαγές στα δρομολόγια ατμοπλοίων. Ακόμη ο διοικητής της Λευκωσίας Davis ορίστηκε λογοκριτής όλων των εφημερίδων που εκδίδονταν στη Λευκωσία. Τέλος, με διάταγμα του κυβερνήτη Storrs αποφασίστηκε δαπάνη, που ανερχόταν στις £34314 για επανόρθωση της κυβερνητικής περιουσίας που καταστράφηκε κατά τις διαδηλώσεις, να καταβληθεί από τους Έλληνες κατοίκους του νησιού.

Οι ευρύτερες επιπτώσεις που είχε η Οκτωβριανή εξέγερση του 1931 για την Κύπρο ήταν σημαντικές για τη μετέπειτα πορεία του Κυπριακού Ελληνισμού. Ανακόπηκε η σχετικά ομαλή πολιτική ανέλιξη της Κύπρου και ο εθναρχικός ρόλος της Κυπριακής εκκλησίας εκμηδενίστηκε.

Στραγγαλίστηκαν οι ατομικές ελευθερίες των Ελληνοκυπρίων και διαταράχθηκαν οι σχέσεις τους με τους Τουρκοκυπρίους.

Παρ' όλα αυτά το φρόνημα όμως δεν κάμφθηκε και ο λαός παρέμεινε προσηλωμένος στο ιδανικό της Ένωσης. Ο αγώνας τους 1955-1959 ήταν η συνέχεια αυτής της πορείας. Δυστυχώς όμως, οι εξελίξεις μετά τον αγώνα της ΕΟΚΑ δεν οδήγησαν την Κύπρο σ' αυτό που πάντα ποθούσε ο λαός. Έτσι, με την ανακήρυξη της Κύπρου ως ανεξάρτητου κράτους, ξεκίνησε μια νέα πιο δύσκολη πορεία για τον Ελληνισμό της Κύπρου, που κανείς δεν γνωρίζει πότε και πώς θα τελειώσει..